

The Effect of Activity-Based Practices on Social Studies Pre-Service Teachers' Reflective Thinking Skills Related to Media Literacy[#]

Ayşegül Yılmaz^{1,a,*}, Ünsal Bekdemir^{2,b}

¹Faculty of Education, Recep Tayyip Erdogan University, Rize, Türkiye

² Faculty of Education, Giresun University, Giresun, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

Acknowledgment

[#] This study is produced from the doctoral thesis of the first author.

History

Received: 13/01/2023

Accepted: 12/06/2023

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

Copyright © 2017 by

Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

ABSTRACT

The aim of this study was to reveal the effects of reflective thinking activities for media literacy on social studies pre-service teachers' media literacy, reflective thinking and reflective thinking skills for media literacy, and to determine pre-service teachers' views on the teaching process. The quantitative dimension of the research, which was designed according to the embedded design, which is one of the mixed method research designs, was carried out in the experimental design. In order to collect quantitative data, a unique scale was developed to measure the reflective thinking skills of teacher candidates for media literacy. In addition, two different scales were used to determine media literacy and reflective thinking competencies. In the qualitative dimension of the research, semi-structured interviews were conducted with 10 pre-service teachers in the experimental group and content analysis was used in the analysis of these interviews. While there was no significant difference in the post-test new media literacy scores of the pre-service teachers in the experimental and control groups, a significant difference was found between reflective thinking and reflective thinking for media literacy scores in favor of the experimental group. According to the qualitative findings obtained from the views of the pre-service teachers, the study determined that the activities prepared affected the participants' perspectives on media literacy from different aspects, facilitated their learning of media literacy issues, developed many skills such as decision making, critical thinking and communication, except for media literacy and reflective thinking, and some contributions to their profession.

Keywords: Social studies, prospective teacher, media literacy, reflective thinking, activity based

Etkinlik Temelli Uygulamaların Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlığına Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Etkisi

Bilgi

[#] Bu araştırma birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

*Sorumlu yazar

Süreç

Geliş: 13/01/2023

Kabul: 12/06/2023

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Öz

Bu araştırmanın amacı, medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme etkinliklerinin, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının; medya okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme ve medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine etkisini ortaya koymak ve öğretmen adaylarının öğretim sürecine yönelik görüşlerini tespit etmektir. Karma yöntem araştırma desenlerinden biri olan iç içe desene göre tasarlanan araştırmanın nicel boyutu yarı deneysel desende gerçekleştirilmiştir. Nicel verileri toplamak amacıyla öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme becerilerini ölçmeyi hedefleyen özgün bir ölçek geliştirilmiştir. Ayrıca medya okuryazarlığı ve yansıtıcı düşünme yeterliklerini belirlemek amacıyla iki farklı ölçekten daha yararlanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda deney grubunda yer alan 10 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve bu görüşmelerin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğretmen adaylarının son test yeni medya okuryazarlığı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; yansıtıcı düşünme ve medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının görüşlerinden yola çıkarak elde edilen nitel bulgulara göre hazırlanan etkinliklerin katılımcıların medya okuryazarlığına yönelik bakış açılarını farklı yönlerden etkilediği, medya okuryazarlığı konularını öğrenmelerini kolaylaştırdığı, medya okuryazarlığı ve yansıtıcı düşünme dışında karar verme, eleştirel düşünme ve iletişim gibi birçok becerilerini geliştirdiği, mesleklerine birtakım katkılar sağladığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, öğretmen adayı, medya okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme, etkinlik temelli

^a aysegul.yilmazer@erdogan.edu.tr ^{ORCID} <https://orcid.org/0000-0002-1331-9243> | ^b unsal.bekdemir@giresun.edu.tr ^{ORCID} <https://orcid.org/000-0002-7767-9088>

How to Cite: Yılmaz, A., & Bekdemir, Ü. (2023). Etkinlik temelli uygulamaların sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine etkisi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 12(3): 616-629.

Giriş

Okuryazarlık terimi bir zamanlar alfabenin, okuma ve yazmanın, işaret ve sembollerin, basit sayısal işlemlerin nasıl gerçekleştirileceğinin pratik bir konumunu ifade ederken (Celot, 2010) günümüzde, yalnızca önümüzdeki metni okuma ve anlamının dışına çıkararak, küresel bir elektronik kütüphane içinde bilgi edinme, değerlendirme, düzenleme ve kod çözme gibi geniş bir beceri yelpazesini içerir hâle gelmiştir (Warlick, 2004). Çağdaş toplumlarda birbiriyle yakından ilişkili birçok okuryazarlık kavramı, başarı için gereken yeni beceri kümelerini oluşturmaktadır. Bu okuryazarlıklardan sadece biri olan medya okuryazarlığı; hayatımızın büyük bölümünün medya tarafından kuşatıldığı dijital dünyada, olmazsa olmaz beceriler arasında ki yerini almıştır. Televizyon, radyo, bilgisayar, gazete, dergi ve reklamlarda karşılaştığımız sözlü ve görsel sembollerden kişisel anlam oluşturma, etrafımızda olup bitenlerle ilgili edilgen ve savunmasız olmama, sorgulama, şüphe duyma, seçme ve ayırt etme yeteneği anlamına gelen medya okuryazarlığının (Thoman, 1999) sosyal bilgiler derslerinde ayrı bir yeri vardır (Gedik ve Altun, 2015; Scwartz, 2011). Medya okuryazarlığı; demokratik katılımı kolaylaştıran bir süreç olup sosyal bilgilerin amaçlarından olan, öğrencileri demokratik topluma hazırlamada önemli bir rol üstlenir ve demokrasiye teşvik eder (Stein ve Prewett, 2009).

Bir medya kültüründe kendi öğrenmelerinden sorumlu ve bilinçli öğrenciler yetiştirmek hedefleniyorsa, öğrenme becerilerinin kasıtlı ve stratejik bir şekilde sınıflara dâhil edilmesi önemlidir (Potter, 2016). Bu kapsamda 2018 yılında Türkiye’de yapılan stratejik değişikliklerden birisi medya okuryazarlığı becerisinin ilkökul ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na dâhil edilmesi iken bir diğeri ise “Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi” dersinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı’nda yer almaya başlamasıdır. Bu dersin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına verilmesiyle birlikte, öğrencilerin medya okuryazarlıklarını nasıl geliştirebileceklerinin anlaşılması için farklı düzeylerde ve aşamalarda düşünmek faydalı bir girişim olacaktır (Potter, 2016). Bu düşüncenin bir ürünü olan bu araştırma, öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı becerilerini daha iyi anlamlandırmaları ve öğrendiklerini hayatlarına aktarmaları noktasında atılmış bir adım olarak düşünülebilir.

Günümüzde sadece bilmek değil, bildiğini işleyebilmek ve irdeleyebilmek çok daha önemlidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde eğitim sistemi öğrencilere düşünme becerilerini kazandırmayı hedeflemiştir (Bacanlı, 2012). Düşüme becerilerini kazandırma bir bakıma öğretimin özüdür (Özden, 1999). Medya okuryazarlığı da bireylerin medya tüketiminde daha bilinçli kişiler olmaları ve birtakım düşünme becerilerine sahip olmaları gerektiği görüşüne dayanmaktadır (Kurt ve Kürüm, 2010).

Medya okuryazarlığı alanında çalışan birçok araştırmacı, medya okuryazarlığını öncelikle bir beceri olarak ifade eder ve bu beceriye atıfta bulunmak için de eleştirel düşünme becerisini kullanır (Potter, 2016). Alanyazın incelendiğinde bu durum dikkat çekmekte ve medya okuryazarlığı ile eleştirel düşünme arasındaki ilişkinin birçok kez farklı araştırmacılar tarafından çalışıldığı görülmektedir. Altıntaş (2019); Arke (2005); Aybek (2016); Aybek ve Demir (2013); Bakan (2010); Chen (2015); Chris (2012); Çarkıt (2019); Çelik, Çokçalışkan ve Yorulmaz (2018); Erişti ve Erdem (2018); Feuerstein (1999); Karaman (2016); Kurt ve Kürüm (2010); Leon (2016); Nalçatı, Meral ve Şahin (2016); Radeloff ve Bergman (2009); Sperry (2006); Yıldırım Ankaralığıl (2009); Thayer (2006); Yüzgeç ve Sütçü (2020); Wade (2014); Webb ve Martin (2012) yaptıkları araştırmalarda medya okuryazarlığını eleştirel düşünme bağlamında incelemişler ve farklı açılardan değerlendirmişlerdir. Eleştirel düşünme, düşünme becerilerinden yalnızca biridir. Diğer düşünme becerilerinin özellikle de yansıtıcı düşünmenin medya okuryazarlığı için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Masterman (2005) medya okuryazarlığı eğitiminde grup odaklı ve eyleme dönük öğretim metotları ile birlikte yansıtıcı düşünmenin teşvik edilmesinin önemli olduğunu belirtmektedir. Hobbs (2010) medya mesajları karşısında bilinçli ve güvenilir kararlar verebilmek için kişilerin birtakım yeni bilgi ve beceriler edinmeleri gerektiğini belirtmiş ve bu becerilerden birisinin de yansıtma olduğunun altını çizmiştir. Bu önem ifade edilmekle birlikte alanyazında medya okuryazarlığı ve yansıtıcı düşünme üzerine odaklanan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde özellikle deneysel araştırmalara çok az rastlanıldığı da (Icen 2020; Can ve Besler 2018) dikkat çekmektedir. Bu kapsamda düşünüldüğünde medya okuryazarlığı gibi uygulama gerektiren bir derste deneysel bir araştırma yaparak alandaki boşluğa katkı sunmak istenmiştir.

Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme etkinliklerinin, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının; medya okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme ve medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine etkisini ortaya koymak ve öğretmen adaylarının öğretim sürecine yönelik görüşlerini tespit etmektir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıda verilen sorulara cevap aranmıştır.

1. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğretmen adaylarının, yeni medya okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme ve medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğretmen adaylarının, yeni medya okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme ve medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme etkinliklerinin uygulanmasına yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri nasıldır?

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, örneklem grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma karma araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Karma araştırmaları yapanlar, araştırmada yalnızca bir yöntemin kullanılmasındansa iki yöntemin birlikte kullanılmasının daha etkili bir anlaşılma sağlayacağını savunurlar (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012) ve araştırmanın bazı aşamalarını daha iyi anlamak adına çalışmaya ikinci bir araştırma yöntemi dâhil edilmesi gerektiğini düşünürler (Creswell ve Plano Clark, 2018). Bu araştırmada da farklı yöntemler bir arada kullanılarak daha etkili bir anlaşılma sağlanması amaçlanmış olup farklı yöntemlerle farklı sorulara cevaplar aranmıştır. Bu kapsamda verilerin hem nicel hem nitel olarak toplanması kararlaştırılmış ve bu aşamaların birbirinden ayrı tutulması amaçlandığı için karma araştırma desenlerinden biri olan iç içe desenden faydalanılmıştır. İç içe desenin amacı iki farklı veri kümesinin aynı soruyu cevaplandırmak üzere toplanması olmayıp farklı sorulara odaklanılması ve iki farklı sonuç türünün ayrı ayrı yorumlanabilmesi anlamına gelmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2018). Bu doğrultuda bu araştırmanın nicel boyutunda yarı deneysel araştırmadan faydalanılmış olup nitel boyutunda ise nicel verileri desteklemek amacıyla deney grubunda yer alan 10 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Örneklem Grubu

Bu araştırmanın nicel bölümünde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri arasında yer alan uygun örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi araştırmacının kolayca ulaşabileceği bir örneklemeden verilerin toplanmasını ifade etmektedir (Büyüköztürk vd., 2018). Bu bağlamda çalışma grubunun belirlenmesinde araştırmacının görev yaptığı ve eğitim gördüğü üniversitede etkili olmuştur. Deney grubunda 43, kontrol grubunda 44 öğretmen adayı yer almıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda görüşme yapılacak öğretmen adaylarının belirlenmesi için amaçsal örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme içerisine alınmaktadır (Büyüköztürk vd., 2018). Bu araştırmada örnekleme için belirlenen ölçüt; yedi hafta boyunca yapılan etkinliklerde alınan devam listeleri olmuştur. Görüşme yapılan öğretmen adayları en fazla etkinliğe katılmış, dolayısıyla en az devamsızlık yapmış 10 kişiden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma iç içe desene göre tasarlandığı için hem nicel hem nitel veri toplama araçlarından faydalanılmıştır.

Çalışmanın nicel bölümünde veriler üç farklı ölçek kullanılarak toplanmıştır. Bu ölçeklerin ilki, araştırmacı tarafından geliştirilen ve öğretmen adaylarının medya

okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme becerilerini ölçmeyi amaçlayan “Medya Okuryazarlığına Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri Ölçeği (MOYDÖ)” dir. MOYDÖ’nün Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .88 , Barlett testi sonucu ise 6273.525 olarak belirlenmiş ve test sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (p=000). MOYDÖ’nün analizleri toplam 708 sosyal bilgiler öğretmen adayının verileri ile gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda, toplam varyansın %54’ünü açıklayan ve 21 maddeden oluşan beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. AFA sonucu ortaya çıkan ölçüm modelinin doğrulanıp doğrulanmadığı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile sınanmıştır. DFA’da ulaşılan bulgular, MOYDÖ’ye ilişkin beş faktörlü yapıya ait uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Araştırmada kullanılan diğer ölçek, Koç ve Barut (2016) tarafından geliştirilen “Yeni Medya Okuryazarlık Ölçeği” dir. Ölçeğin (KMO) değeri 0.95 olup Barlett’s testi istatistiksel olarak anlamlıdır ($X^2=12,227.16$, $df=780$, $p < 0.01$). Bu çalışma verileri kullanılarak yapılan analizler sonucu ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise .84 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada kullanılan son ölçek ise Başol ve Gencil (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılmış olan “Yansıtıcı Düşünme Düzeyini Belirleme Ölçeği” dir. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ölçeğin tamamı için .77 olarak belirlenmiş olup bu çalışma verileri kullanılarak yapılan analizler sonucu ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise .84 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın nitel bölümünde, deney grubunda yer alan öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme etkinlikleri ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmış, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Medya okuryazarlığı ve eğitimi dersi 2021-2022 güz yarıyılından önce sosyal bilgiler öğretmenliği programında, zorunlu alan eğitimi dersleri arasında yer almayan bir dersti. İlk kez 2021-2022 güz yarıyılında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına verilen bu alan eğitimi dersi, öncesinde seçmeli olarak verilmekteydi. Dolayısıyla deneysel uygulama sürecinden önce programda yer almadığı için pilot uygulamanın yapılacağı zorunlu bir alan eğitimi dersi yoktu. Bu sebeple pilot uygulamanın seçmeli medya okuryazarlığı dersinde yapılmasına karar verilmiştir. Ancak Covid 19 Pandemisi’nin sebep olduğu sıkıntılı ortamı eğitimi de etkilemesi ve bu sıkıntıların bir neticesi olarak üniversitelerin 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz ve bahar yarıyılılarında uzaktan eğitim kararı almaları, bu uygulamanın yapılmasına imkân vermemiştir. Etkinliklerin yüz yüze eğitime uygun olarak tasarlanması neticesinde, uzaktan eğitimde uygulanmasının mümkün olmayacağı kararlaştırılmış ve yapılması planlanan pilot uygulama yapılamamıştır. Bu durumun yaratacağı sıkıntıların önüne geçebilmek maksadıyla, hazırlanan etkinlikler, planlanan uzman görüşünden daha fazla sayıda uzmana gönderilerek görüşleri alınmış ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra etkinliklere son şekli verilmiştir. Etkinlikler 2021-2022 güz yarıyılında gerçekleştirilmiştir. Uygulama sürecini her iki

grupta da dersin öğretim elemanı yürütmüştür. Uygulama sürecinde kontrol grubuna ön test ve son test uygulamalarının dışında herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Deney grubunda derslerin 7 haftalık bir bölümü medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme etkinlikleri ile işlenmiştir. Son test verileri toplandıktan sonra görüşmeler için belirlenen 10 öğretmen adayı ile tercihleri doğrultusunda yüz yüze ya da Google Meet üzerinden çevrimiçi görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan nicel verilerin analizi için SPSS 20.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin karşılaştırmalı analizlerinde öncelikle parametrik test varsayımları test edilmiş ve bu amaçla dağılımların normal olma durumlarına Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile bakılmıştır. Dağılımların normal olduğu durumlarda ilişkisiz örneklem t testi kullanılırken normal olmadığı durumlarda Mann Whitney U testinden faydalanılmıştır. Araştırmanın nitel verileri, nitel analiz tekniklerinden biri olan içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada nitel verilerin geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak adına farklı yöntemlerden faydalanılmıştır. Merriam (2009) nitel araştırmalarda iç geçerliği destekleyen ve en bilinen strateji olarak üçgenlemeden bahsetmekte olup Patton (2018) varılan sonuçlara olan güveni güçlendirdiği ve inanılabilirliğe katkılarından dolayı üçgenleme stratejisinin veri analizinde önemli olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmada öncelikle yöntem ve çoklu analizci üçgenlemesinden faydalanılarak araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine katkı sunulmak amaçlanmıştır. Güvenirliği sağlamak adına kodlayıcılar arası uyumu kontrolden önde araştırmacı verileri birkaç kez okunduktan sonra kodları oluşturmuş ve benzer kodları uygun tema ve alt temalar (kategori ve alt kategori) altında toplamıştır.

Elde edilen kodların tutarlılığına bakmak adına veriler yaklaşık iki ay sonra araştırmacı tarafından tekrar okunarak kodlar ve kategorilerin tutarlılığı kontrol edilmiş, güvenilirliğe katkı sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca güvenilirliği sağlamak adına Guba ve Lincoln (1989)'ün önerdiği uzman incelemesine (peer depreifing) başvurulmuştur. Görüşme ve dokümanlardan alıntılar yapılması okuyucuya kanıt sunmanın önemli bir yolu olup güvenilirliği artırmaktadır (Gibbs, 2007). Bu araştırmada elde edilen bulgular çizelgeler halinde ayrıntılı bir şekilde sunulmuş, nedenler ortaya konulmaya çalışılmış ve analizin sonuçlarını doğrulayacak öğretmen adaylarının ifadelerine doğrudan alıntılar halinde yer verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının veri toplama araçlarına verdiği yanıtlar doğrultusunda yapılan analizler ve ortaya çıkan bulgular, nitel ve nicel bulgular olarak farklı başlıklar altında sunulmuştur.

Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde, deney ve kontrol grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeni medya okuryazarlık, yansıtıcı düşünme ve MOYDÖ düzeyleri ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

Çizelge 1'de yer alan ilişkisiz örneklem t testi sonuçlarına göre deney ve kontrol gruplarının, uygulama öncesi yeni medya okuryazarlık ve yansıtıcı düşünme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>,05$).

Çizelge 1. Deney ve Kontrol Gruplarının Uygulama Öncesi Yeni Medya Okuryazarlık, Yansıtıcı Düşünme ve MOYDÖ Puanları Arasındaki İlişkisiz Örneklem t Testi Sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Yeni Medya Okuryazarlık	Deney	43	3,81	,40	85	,239	,81
	Kontrol	44	3,79	,41			
Yansıtıcı Düşünme	Deney	43	3,42	,29	85	1,853	,67
	Kontrol	44	3,27	,44			

($p>,05$).

Çizelge 2. Deney ve Kontrol Gruplarının MOYDÖ Ön Test Puanları Arasındaki Farklılığın Belirlenmesine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
MOYDÖ	Deney	43	38,74	1666,00	720,000	,055
	Kontrol	44	49,14	2162,00		

($p>,05$)

Çizelge 3. Deney ve Kontrol Gruplarının Yeni Medya Okuryazarlık Ölçeği Son Test Puanları Arasındaki İlişkisiz Örneklem t Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Deney	43	4,17	,47	85	1,879	,064
Kontrol	44	3,99	,41			

($p>,05$)

Çizelge 2’de deney ve kontrol grubunda yer alan öğretmen adaylarının MOYDÖ ön test puanlarının ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Kontrol grubu MOYDÖ ortalamasının deney grubundan fazla olduğu görüldü de, iki grubun ortalamaları arasında 0,05 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Araştırmanın ikinci alt probleminde, deney ve kontrol grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeni medya okuryazarlık, yansıtıcı düşünme ve MOYDÖ

son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

Çizelge 3’te yer alan ilişkisiz örneklem t testi sonuçlarına göre deney ve kontrol gruplarının uygulama sonrası yeni medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 4 incelendiğinde, deney ve kontrol grubunda yer alan öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme ve MOYDÖ son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p < ,05$).

Çizelge 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Yansıtıcı Düşünme ve MOYDÖ Son Test Puanları Arasındaki Farklılığın Belirlenmesine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Yansıtıcı	Deney	43	52,49	2257,00	581,000	,002*
Düşünme	Kontrol	44	35,70	1571,00		
MOYDÖ	Deney	43	53,57	2303,50	534,500	,000*
	Kontrol	44	34,65	1524,50		

$p < 0,05$

Çizelge 5. Öğretmen Adaylarının Etkinliklerin Medya Okuryazarlığına Yönelik Bakış Açılarını Nasıl Etkilediğine Yönelik Görüşleri

TEMA /ALT TEMALAR/ KODLAR	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
BİLİŞSEL ETKİ		
Kavrama		
Farkına varmak	9	90
Öğrenmek	8	80
Anlamak	6	60
Farklı bir bakış açısı kazanmak	6	60
Dikkatli olmak	5	50
Uygulama		
Sorgulama yapmak	6	60
Araştırma yapmak	5	50

Çizelge 6. Öğretmen Adaylarının Etkinliklerin Medya Okuryazarlığı Konularını Öğrenmelerini Kolaylaştırıp Kolaylaştırmadığına Yönelik Görüşleri

TEMA/ALT TEMALAR/ KODLAR	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
Medya Okuryazarlığı Konuları		
Yapılan Etkinlikler		
Kolay öğrenmeye fırsat veren	10	100
Kalıcı öğrenme sağlayan	8	80
Yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat veren	5	50
Eğlenceli	4	40
Akılda kalıcı	4	40
Dikkat çekici	4	40
Ezbere dayanmayan	3	30
Somut örnekler içeren	3	30
Günlük yaşamla ilgili	2	20
Ufuk açıcı	1	10
Yansıtıcı Düşünme		
Hayata aktarma	10	100
Kendini sorgulama	6	60
Farklı bakış açısı ile bakma	6	60

Çizelge 7. Öğretmen Adaylarının Etkinliklerin Hangi Becerilerini Geliştirdiklerine Yönelik Görüşleri

TEMA / ALT TEMALAR / KODLAR	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
BECERİLER		
Düşünme Becerileri		
Yansıtıcı düşünme	10	100
Karar Verme	10	100
Eleştirel düşünme	9	90
Yaratıcı Düşünme	2	20
Yenilikçi Düşünme	1	10
Okuryazarlık Becerileri		
Medya okuryazarlığı	10	100
Dijital okuryazarlık	2	10
Sosyal Beceriler		
İletişim	6	60
Empati	5	50
İş birliği	2	20
Diğer Beceriler		
Araştırma	8	80
Sorgulama	7	70
Kalıp ve Önyargıları fark etme	4	40
Gözlem	2	20
Problem Çözme	1	10
Zaman ve Kronolojiyi algılama	1	10

Çizelge 8. Öğretmen Adaylarının Etkinliklerin Mesleklerine Yaptıkları Katkılarına Yönelik Görüşleri

TEMA/ALT TEMALAR/ KODLAR	FREKANS (f)	YÜZDE (%)
YAPILAN KATKILAR		
Derse Katkı		
Etkinlik kullanma	6	60
Medya okuryazarlığına daha fazla yer verme	2	20
Yansıtıcı düşünmeden faydalanma	2	20
Kanıt kullanma becerilerine yer verme	1	10
Problem çözme becerilerine yer verme	1	10
Karar verme becerilerine yer verme	1	10
Öğrencilere Katkı		
Öğrendiklerini öğrencilere aktarma	8	80
Öğrencileri eleştirel düşünmeye teşvik etme	4	40
Öğrencilerde farkındalık yaratma	3	30
Öğrencileri farklı kaynaklardan araştırma yapmaya yönlendirme	2	20
Öğrencilerin dikkatini çekme	1	10
Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlama	1	10
Öğrencileri bilinçli vatandaşlar olarak yetiştirme	1	10

Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın nitel bulgularının yer aldığı bu başlık altında öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler analiz edilmiş olup analizlere yönelik yorumlar yapılmıştır.

Yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarına ilk olarak "Ders sürecinde yaptığınız etkinlikler medya okuryazarlığı dersine olan bakış açınızı nasıl etkiledi?" sorusu yöneltilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde "bilişsel etki" teması altında "kavrama" ve "uygulama" alt temaları oluşturulmuş ve ulaşılan sonuçlar Çizelge 5'te gösterilmiştir. Bu sonuca yönelik öğretmen adayları görüşmelerinden elde edilen örnek ifadeler şu şekildedir.

"Medya okuryazarlığı kelimesini çok duyuyordum fakat bunun derse yansıma boyutunu hiç düşünmemiştim... Ben bu derste yaptığımız etkinliklerde süreçte aktif olarak gerçekten daha önce farkına varmadığım veya farkına varıp tam olarak nasıl bir mesaj verdiğini açıklayamadığım birçok yeni bilgi öğrendim." (K4)

"Medyanın aslında görmediğimiz birçok yönü olduğunu fark ettim. Hayatımızın her alanında karşımıza çıkan haber, reklam, tanıtım, alışveriş sitelerinde bile medyanın etkisini fark ettim... Kendimizi medyanın her türlü propagandasından korumamız, daha çok araştırıp, düşünerek medyaya yaklaşmamız gerektiğini anladım." (K7)

Yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarına, “Yapılan etkinlikler medya okuryazarlığı konularını öğrenmenizi kolaylaştırdı mı?” sorusu yöneltilmiştir. Yapılan analiz sonucunda “medya okuryazarlığı konuları” teması altında “yapılan etkinlikler” ve “yansıtıcı düşünme” olmak üzere iki alt tema oluşturulmuş ve ulaşılan sonuçlar Çizelge 6’da gösterilmiştir. Bu sonuca yönelik öğretmen adayı görüşlerinden elde edilen örnek ifadeler ise şu şekildedir:

“Evet, öğrenmemi kolaylaştırdığını düşünüyorum. Çünkü yapılan etkinlikler tam olarak konu ile alakalıydı ve gerçekten de eğlenceli etkinliklerdi, bu etkinlikler sayesinde konular akılda kalıcı hâle geldi...” (K1)

“Evet, çünkü bir nevi yaparak yaşayarak öğrendim denilebilir. Etkinlikler daha akılda kalıcı oldu. Düz anlatım olsa, ezberlesem bu kadar şey öğrenemezdim belki de... Etkinlikler sayesinde eğlenerek öğrendim çok katkı sağladı bana.” (K6)

Yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarına “Ders sürecinde yaptığınız etkinliklerin hangi becerilerinizi geliştirdiğini düşünüyorsunuz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Öğretmen adaylarının etkinliklerin hangi becerilerini geliştirdiklerine ilişkin görüşlerinin analizi sonucunda, “beceriler” teması altında, “düşünme becerileri”, “okuryazarlık becerileri”, “sosyal beceriler” ve “diğer beceriler” olmak üzere dört alt tema oluşturulmuş ve ulaşılan sonuçların tamamı Çizelge 7’de gösterilmiştir. Bu sonuca yönelik öğretmen adayı görüşlerinden elde edilen örnek ifadeler şu şekildedir:

“Eleştirel düşünme ve sorgulama, medya okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme ve karar verme becerilerimi geliştirdiğini düşünüyorum. Bunun yanı sıra gazetelerde gördüğümüz yazılarda veya farklı medya araçlarında karşımıza çıkan haberlerde, ne gibi yanlış içeriklerin olabileceğini, bu haberlerin hangi amaca hizmet ettiğini de anlayabiliyoruz.” (K1)

“Medya okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme ve eleştirel düşünme becerimin geliştiğini gözlemledim. Medya, duyarlılık ve empati becerilerimizi hedef alarak başta eleştirel düşünme, iletişim, karar verme, kanıt kullanma, problem çözme, medya okuryazarlığı ve araştırma gibi becerilerimizi dikkate almamızı, kullanmamızı istiyor... Medya okuryazarlığı dersi olarak medyada hangi becerilerimizi pasif, hangi becerilerimizi aktif olarak kullandığımızı fark ederek bilinçlendik.” (K2)

Yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarına “Ders sürecinde yaptığınız etkinliklerin hangi becerilerinizi geliştirdiğini düşünüyorsunuz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Öğretmen adaylarının etkinliklerin mesleklerine yaptıkları katkılara ilişkin görüşlerinin analiz sonuçlarına göre “yapılan katkılar” teması altında “derse katkı” ve “öğrencilere katkı” olmak üzere iki alt tema oluşturulmuş ve ulaşılan sonuçların tamamı Çizelge 8’de gösterilmiştir. Bu sonuca yönelik öğretmen adayı görüşlerinden elde edilen örnek ifadeler ise şu şekildedir:

“Mesleki hayatıma kazandırdığı katkı değişim oldu. İlerde öğrencilerime daha iyisini kazandıracağıma inanıyorum... Öğrencilerime derste medya okuryazarlığı konusuna epeyce değinmeyi düşünüyorum. Bunun dışında derste etkinlik kullanımının önemini kavradım. Bu nedenle

anlatacağım çoğu konuyu anlatmaktan ziyade etkinlikler ile destekleyerek öğrencileri düşünmeye sevk etmenin daha kalıcı ve faydalı kazanımlara dönüşeceğine inanıyorum.” (K3)

“Sosyal bilgiler öğretmeni olduğumda öğrencilerimin eleştirel ve yansıtıcı düşünmeye önem vermelerini sağlamaya çalışacağım. Özellikle sosyal bilgiler dersinde medya okuryazarlığına daha fazla yer verilmesi gerektiğini fark ettim... Sosyal bilgiler ders programında eleştirel düşünme var lakin yansıtıcı düşünme yok. Bunun da eklenmesi ve öğretmen adaylarının buna önem vererek plan hazırlamaları, ders anlatmaları gerektiğini düşünüyorum. Etkinliklerin hepsini not ettim. Öğretmen olduğum zaman mutlaka derslerimde kullanacağım...” (K2)

Sonuç ve Tartışma

Medyanın hayatımızdaki yerinin artmasıyla birlikte hemen herkes zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın günün büyük bir bölümünde birçok farklı medya mesajına maruz kalmaktadır. Bu kadar çok bilgi ve eğlence seçeneğine kolayca erişebilmek, insanların akıllı ve sorumlu kararlar alabilmeleri, öğrendiklerini hayatlarına aktarabilmeleri için birtakım yeni bilgi ve beceriler edinmelerini gerektirmektedir. Bu araştırmada bu becerilerden biri olan yansıtıcı düşünme becerisi medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme bağlamında ele alınmıştır. Bu doğrultuda medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünmeyi geliştirmek amacıyla hazırlanmış etkinliklerin, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı, yansıtıcı düşünme ve medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine etkisini ortaya koymak ve öğretmen adaylarının öğretim sürecine yönelik görüşlerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Araştırmada elde edilen ilk sonuca göre deney grubu ile kontrol grubu ön test yeni medya okuryazarlık, yansıtıcı düşünme ve MOYDÖ puanları arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun bir sebebi deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcıların aynı bölüm ve aynı sınıf düzeyinde eğitim alan öğretmen adaylarından oluşuyor olması iken bir diğer sebebi ise hem deney hem de kontrol grubunda yer alan öğretmen adaylarının daha önce medya okuryazarlığı dersi almamış olmaları olabilir.

Araştırmanın ikinci alt probleminden elde edilen sonuca göre deney grubu ile kontrol grubu son test yeni medya okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülürken yansıtıcı düşünme ve MOYDÖ puanları arasında deney grubu lehine istatistikî olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Her iki grubunda medya okuryazarlığı dersi almış olması yeni medya okuryazarlık puanları açısından aralarında anlamlı bir farklılık olmamasının sebebi olabilir. Ancak yansıtıcı düşünme ve MOYDÖ puanlarında görülen anlamlı farklılığın sebebi deney grubunda derslerin yedi haftalık bir bölümünün medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünmeyi geliştirmeyi amaçlayan etkinlikler yolu ile işlenmiş olmasıdır denilebilir. Bu durum öğretmen adaylarının

yansıtıcı düşünme ve MOYDÖ puanlarını artırma noktasında, etkinliklerle işlenen medya okuryazarlığı dersinin, etkinliklerle işlenmeyen medya okuryazarlığı dersine oranla daha etkili olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bu sonucu ile paralel olarak Görmez (2015), medya okuryazarlığı dersinin uygulama yapmaya dönük bir ders olduğunu ve bu dersle ilgili becerilerin bireylerde davranış haline gelmesinin ancak bireylerin etkin katılımını gerektiren medya eğitimi uygulamalarıyla olacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla Görmez (2015)'in bu ifadesinden ve araştırmanın bu sonucundan yola çıkılarak denilebilir ki, medya okuryazarlığı dersini almak medya okuryazarlığı becerilerini geliştirebilir. Ancak bu becerilerin bireylerde davranışa dönüştürülmesi başka bir ifadeyle hayata yansıtılması daha çok bireylerin etkin katılımını gerektiren nitelikli medya eğitimi uygulamalarıyla mümkün olabilecektir. Kıran (2020), bu niteliğin artırılması için genç bireylerin medya ile ilgili etkinliklere katılımının da artırılması gerektiğini, uygulamaya dönük ve doğru örnekler seçildiği sürece medya eğitiminin etkisini artıracaklarını belirtmiştir.

Türkiye’de özellikle ezberci bir anlayışla işlenen medya okuryazarlığı dersinden istenen verimin alınamamasının en önemli sebeplerinden biri sınıf içi etkinlikler konusunda öğretmenlerin bilgi düzeyinin düşük olmasıdır (Görmez, 2015). Alanyazın incelendiğinde medya okuryazarlığı alanında Türkiye’de etkinlik temelli deneysel araştırmalara pek rastlanılmaması bu bilgi düzeyinin düşüklüğünün kanıtı niteliğindedir. Türkiye’de medya okuryazarlığı dersleri etkinlik temelli işlenmeye başladığında bu alana dönük araştırmaların artacağı da söylenebilir. Bunun için, öncelikle öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinde bu etkinlikleri deneyimlemeleri, bu etkinlikler hakkında farkındalık kazanmaları ve bu farkındalıklarını öğrencilerine kazandırmak için bir hazırlanışa sahip olmaları gerekmektedir. Araştırmanın deney grubunda yer alan öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitimlerinde bu fırsata sahip oldukları söylenebilir.

Alanyazında medya okuryazarlığı dersi kapsamında yansıtıcı düşünme üzerine odaklanan bir araştırmaya rastlanılmamakla birlikte birçok ders kapsamında bu sonucu destekleyen araştırmalara rastlanmıştır. Uygun ve Çetin (2014), Baş ve Beyhan (2012) araştırmalarında yansıtıcı düşünme etkinliklerinin uygulandığı deney grubundaki katılımcıların akademik başarıları ve tutumlarının; Yel ve Yiğitel (2019) akademik başarılarının; Biçer (2019) ise yansıtıcı düşünme beceri puanlarının kontrol grubuna oranla anlamlı düzeyde arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Nitekim başka bir araştırmada Özer (2019) tarafından yapılmış ve araştırma sonucunda yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile etkinliklerin uygulanmadığı kontrol grubu son test puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu çalışmaların aksine, Tican (2013)'in araştırmasında deney ve kontrol grubu son test puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Demirci (2020) ve Bozan (2021)'in araştırma sonuçları da bu sonucu destekler niteliktedir. Bozan (2021) yansıtıcı düşünmeyi geliştirici yöntemlerle

yapılan öğretimin öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmamasının sebebinin süre olabileceğini belirtmiş, anlamlı bir farkın oluşabilmesi için yansıtıcı düşünmeyi geliştirici yöntemlerin daha uzun süre ve daha yoğun uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Bu sonucun başka bir sebebi ise yansıtıcı düşünmenin uygulandığı her derste aynı etkiyi göstermiyor olması olabilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında, görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adayları etkinliklerin medya okuryazarlığına yönelik bakış açılarını birçok yönden etkilediğini, özellikle de “bilişsel” açıdan etkilediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, medyadaki birçok durumun farkına vardıklarını, günlük hayatta karşılaştıkları her türlü medya mesajını sorgulamaya başladıklarını, araştırmadan bir kaniye varmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrendikleri bilgiler doğrultusunda geçmiş yaşantıları da dâhil, karşılaştıkları birçok duruma karşı farklı bir bakış açısı kazandıklarını, medyaya karşı daha dikkatli olmaları gerektiğini ve medyaya ilgili birçok şeyi daha iyi anlayıp öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Karataş (2017)'in araştırmasında, öğretmen adaylarının medya okuryazarlığını tanımlamaya yönelik ifadeleri, ulaşılan bu temaları destekler niteliktedir. Öğretmen adayları, medya okuryazarlığı kavramını tanımlarken “farkındalık, çözümlenme, bilinçli kullanım, eleştirel bakış, değerlendirme” gibi bu araştırma kapsamında ulaşılan ifadeler ile paralel ifadeler kullanmışlardır. Gül ve Yücel Toy (2021), yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilen öğretim sürecinin, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koyarak araştırmamızla paralel sonuçlara ulaşmışlardır. İcen (2020), araştırmasında yararlandığı etkinliklerin, öğrencilerin gerçeklik farkındalığını artırdığını, sorgulama ve bakış açılarını geliştirdiğini ve eleştirel medya okuryazarlığı açısından olumlu sonuçlar doğurduğunu belirtmiştir. Çarkıt ve İplik (2020)'in araştırmasında, katılımcı öğretmenlerin yarısından fazlası yansıtıcı düşünmenin farkındalık kazanma yönünden öğrencilere önemli katkılar sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca günlük yaşam içerisindeki gelişmeleri fark etme, doğru seçimler yapabilme, anlayış kazanma, başkalarının fikirlerini önemseme noktasında yansıtıcı düşünmenin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Özetle ifade edilecek olunursa, yansıtıcı düşünmeye dayalı medya okuryazarlığı etkinlikleri, bu araştırmada yer alan deney grubu öğretmen adaylarının medya ve medya okuryazarlığı farkındalıklarını etkileyerek onların yaşantılarında uygulamaya dönük değişikliklere sebep olmuştur denilebilir.

Deveci ve Çengelci (2008) araştırmalarında, öğretmen yetiştirme programlarında, öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı kazandırmaya yönelik etkinlikler düzenlenmesi, kuramsal ve uygulamalı çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Kansızoğlu (2016)'nın araştırmasında öğretmen adayları; medya okuryazarlığı dersinin uygulama sürecine ilişkin, derslerde gerçek yaşantı örneklerinin ve çoklu bilgi kaynaklarının

kullanılmasına, ayrıca etkinlik temelli öğretimin olması gerektiğine ilişkin görüşler bildirmişlerdir. Hem araştırmacıların hem de araştırmalara katılan öğretmen adaylarının ifadeleri gerçek yaşantı örneklerinin ve uygulamaların medya okuryazarlığı derslerinde yer alması gerektiği yönündedir. Bu öneri ve görüşlerin hayata geçirilmesinin bir yansıması olan bu araştırmanın sonucuna göre etkinliklerin öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına yönelik bakış açılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında ulaşılan bir diğer sonuca göre görüşmeye katılan öğretmen adaylarının tamamı, yapılan etkinliklerin medya okuryazarlığı konularını öğrenmelerini kolaylaştırdığını belirtmiş ve bunun sebeplerini farklı şekillerde ifade etmişlerdir. Yapılan etkinliklerin dikkat çekici, eğlenceli ve günlük yaşamla ilgili olması, yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat vermesi, ezbere dayanmaması ve somut örnekler içermesinin öğrenmelerini kolaylaştırdığını ve öğrenmelerinin akılda kalıcı hale geldiğini belirtmişlerdir. Karataş (2017)'in ve Kösterelioğlu, Bayar ve Akın Kösterelioğlu (2014)'nün araştırma sonuçları da bu ifadeleri destekler niteliktedir. Karataş (2017)'in araştırmasında öğretmen adayları, etkinliklerle ders işlemenin verimli olduğunu ve artırılması gerektiğini, etkinliklerin dersi zenginleştirdiğini ve dersin zevkli geçmesini sağladığını, dikkat çektiğini, derse katılımı artırdığını, öğrenciyi aktif kıldığını, uygulama yapmaya fırsat tanıdığını belirtmiş ve bu araştırma ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kösterelioğlu, Bayar ve Akın Kösterelioğlu (2014)'nün araştırmasında ise öğretmen adayları, etkinlik temelli öğrenme-öğretme sürecinin, öğrenilenleri daha iyi kavramayı sağlaması, yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat vermesi, motivasyonu artırması, ilgi çekici olması, eğlenerek öğrenmeyi sağlaması, akılda kalıcılığı artırması gibi birçok olumlu tarafından söz ederek öğrenmelerini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bozan (2021)'in araştırmasına katılan öğrencilerin çoğunluğu yansıtıcı uygulamaların derslerde etkili olduğunu vurgulamışlardır. Öğrenciler, konuları daha kalıcı öğrendiklerini, uygulamaların; kendilerini ifade etme, değerlendirme, dersi ve konuları anlama açısından olumlu bir katkı sağladığını belirtmişlerdir. Gül ve Yücel Toy (2021)'un araştırmasında öğrencilerin tamamına yakını dersin olumlu anlamda önceki derslerden farklılaştığını ve yansıtıcı düşünme etkinlikleri sonrasında, önceye kıyasla dersin daha eğlenceli geçtiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin bir kısmı ise etkinlik temelli derslerde kendilerinin daha aktif olduğunu ve böyle dersleri daha çok sevdiklerini belirtmişlerdir. Etkinliklerle yürütülen dersler, hem bu araştırmada hem de çalışılan diğer araştırma sonuçlarında görüldüğü gibi katılımcıların severek, isteyerek katıldıkları ve bu olumlu tutumun bir neticesi olarak da oldukça verimli ve etkileşimli bir eğitim sürecinin geçtiği derslere dönüşmektedir. Özellikle medya okuryazarlığı gibi uygulamaya dönük ve etkinliklerin yapılmasını gerektiren derslerde daha etkili olacağı yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır. Ancak ilgili alanyazında bu doğrultuda

yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olduğunu bilmek, bu alanda araştırma yapmak isteyenler için güzel bir kapı aralayacaktır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında ulaşılan bir diğer sonuca göre öğretmen adayları, medya okuryazarlığı dersinde yapılan etkinliklerin başta medya okuryazarlığı ve yansıtıcı düşünme becerisi olmak üzere birçok farklı becerilerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Düşünme becerileri, okuryazarlık becerileri, sosyal beceriler ve diğer beceriler olarak ayrılan alt temalar ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Düşünme becerileri bağlamında bakıldığında öğretmen adayları "yansıtıcı düşünme, karar verme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve yenilikçi düşünme" becerilerinin geliştiğini ifade etmişlerdir. Akar (2019) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile dikkatli karar verme stilleri arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akar (2019)'ın çalışmasının ve bu araştırmanın sonucundan yola çıkılarak, yansıtıcı düşünmeye dayalı etkinliklerin, öğretmen adaylarının karar verme becerilerinin gelişmesinde etkisi olduğu söylenebilir. Ayrıca medyanın bireyleri bir seçim yapmak zorunda bırakması, bireylerin bu seçimi yapmadan önce düşünmesini ve kararını bu doğrultuda vermesini gerektirmektedir. Bu bilinci ders ve etkinlikler kapsamında kazanan öğretmen adaylarının karar verme becerilerinin geliştiğini söylemeleri olası bir sonuçtur. Bowers, Chew ve Bowers (2010) yansıtıcı düşünmenin sadece duyguları ifade etmek veya olanları bir günlüğe kaydetmek için değil, karar verme becerilerini ve ekip çalışmasını geliştirmek için de kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının yapılan etkinliklerin karar verme becerilerini geliştirdiğini söylemesi Bowers, Chew ve Bowers (2010)'ın ifadelerini doğrular niteliktedir.

Öğretmen adayları, yansıtıcı düşünme ve karar verme becerilerinin yanı sıra düşünme becerilerinden olan eleştirel, yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerilerinin de geliştiğini ifade etmişlerdir. Bu beceriler arasında birçok farklılık olmakla birlikte; her üçünün de akıl yürütme stratejisine ve ön bilgilere dayanması, dikkatli bir biçimde odaklanma ve aktif katılım gerektirmesi, tüm veriler toplanıp incelendikten sonra karar verilmesi gibi benzerlikleri de bulunmaktadır (Altın ve Saracaloğlu, 2018). Bu benzerlik ve ortak noktalardan dolayı öğretmen adayları bu üç düşünme becerisinin de geliştiğini ifade etmiş olabilirler. Özellikle eleştirel bakış, medya mesajları ile karşılaştığımızda göz önünde bulundurmamız gereken beceriler arasındadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin geliştiğini ifade etmeleri onlar için önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

Erdoğan (2020), Erdoğan ve Şengül (2018), Aşkın Tekkol ve Bozdemir (2018), Evin Gencil ve Güzel Candan (2014) araştırmalarında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve yansıtıcı düşünme becerileri arasında pozitif, orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir. Nitekim bu yorum, eleştirel düşünme ve yansıtıcı düşünme becerilerinin birlikte farklılaştığını gösteren araştırma bulgularını (Colley, Bilics ve Lerch, 2012) ve deney grubunda yer alan öğretmen adaylarının

ifadelerinden yola çıkarak bu araştırma sonucunu desteklemektedir.

Erol ve Diğ. (2019), Baki (2019) ve Çelik (2020) araştırmalarında, katılımcıların yansıtıcı düşünme puanları ile yaratıcı düşünme puanları arasında anlamlı ilişki olduğunu ve yansıtıcı düşünme puanının, yaratıcı düşünme puanlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğunu belirtmişlerdir. Bu ilişkinin nedeni, bir düşünme türünün bağımsız olarak gelişmeyip diğer düşünme türlerini de etkileyerek veya onlardan etkilenecek şekilde ortaya çıkması olabilir. Nitekim bu araştırmada, deney grubunda yer alan öğretmen adaylarının bir kısmı yansıtıcı düşünmeye dayalı etkinliklerle işlenen medya okuryazarlığı dersinin yaratıcı düşünme becerilerini de artırdığını söyleyerek, Baki (2019) ve Çelik (2020)'in araştırma sonucunu destekleyen sonuçlar ortaya çıkarmışlardır.

Öğretmen adayları etkinliklerin, düşünme becerilerinin yanı sıra sosyal beceriler olarak adlandırdığımız; iletişim, empati ve işbirliği becerilerini geliştirdiğini de ifade etmişlerdir. Etkinliklerin çoğunun, grup çalışmalarını içinde barındırması öğretmen adayları arasındaki iletişimi kuvvetlendirmiş ve işbirliği içerisinde çalışmalarına fırsat vermiştir. Özellikle “haberlerdeki önyargıyı fark ediyorum”, “tek yönlü iletişime karşı iki yönlü iletişim” ve “sesin dili” etkinlikleri grup çalışmalarını içinde barındırdığından dolayı katılımcıların iletişim ve işbirliği becerilerini geliştirmelerine katkı sunmuştur denilebilir. Shavit ve Moshe (2019) uzun süre yansıtıcı düşünme uygulamaları yapan öğretmen adayları arasında akran etkileşiminin geliştiğini ve öğretmen adaylarının bilgiyi daha kolay içselleştirdiklerini belirterek araştırmamızla benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Kösterelioğlu, Bayar ve Kösterelioğlu (2014) ise araştırmalarında etkinlik temelli öğrenme sürecinin öğrencilerin iletişimlerine olumlu katkılar sunduğunu ifade etmişlerdir. İletişim ve işbirliğinin yanı sıra öğretmen adayları, farklı bakış açıları görmek bağlamında empati becerisinden faydalandıklarını ve empati becerilerinin geliştiğini ifade etmişlerdir. Özellikle “haberlerdeki önyargıyı fark ediyorum” etkinliği kapsamında aynı haber için farklı bakış açıları görmeleri, haberlere farklı açılardan bakmalarına ve habercilerle empati kurmalarına katkı sağlamıştır denilebilir. Çarkıt ve İplik (2020)'in araştırmasında katılımcılar, yansıtıcı düşünmenin empati kurma yönünden önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları diğer beceriler alt teması altında, yapılan etkinliklerin araştırma, sorgulama, kalıp ve ön yargıları fark etme, gözlem, problem çözme, zaman ve kronolojiyi algılama gibi becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Bu beceriler bağlamında düşündüğümüzde, medya okuryazarlığı; bütün medya mesajlarına şüphe ile bakmayı, sorgulamayı, farklı kaynaklardan araştırma yapmayı, özellikle ön yargı ve propagandalara karşı dikkatli olmayı, bu kapsamda sadece bakmayı değil görmeyi, bunun içinde bilinçli bir şekilde gözlem yapmayı, bir sorunla karşılaştığında o sorunu çözebilecek yolları düşünmeyi ve bilmeyi hem ders hem de etkinlikler bağlamında öğretmen adaylarına kazandırmayı amaçlamıştır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının bu

becerileri ifade etmeleri belirlenen amaçlara ulaşıldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında ulaşılan bir diğer sonuca göre öğretmen adayları yapılan etkinliklerin mesleklerine yaptığı katkıları, derse ve öğrencilere katkı alt teması altında değerlendirmişlerdir. Öğretmen adaylarının çoğunluğu mesleklerini yapmaya başladıklarında derslerinde etkinliklerden faydalanacaklarını, medya okuryazarlığına daha fazla yer vereceklerini, yansıtıcı düşünmeden faydalanacaklarını, kanıt kullanma, problem çözme ve karar verme becerilerine yer vereceklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrendiklerini öğrencilerine aktaracaklarını, öğrencileri eleştirel düşünmeye teşvik edeceklerini, farklı kaynaklardan araştırma yapmaya yönlendireceklerini, öğrencilerde farkındalık oluşturacaklarını, öğrencilerin dikkatini çekeceklerini, yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayacaklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının öğrencilerine kazandırmayı planladığı bu beceri ve kazanımlar, kendilerinin dersler ve etkinlikler sırasında yaşayarak gördükleri beceri ve kazanımlardır. Dolayısıyla öğretmen adayları, kendilerinde farkındalık yaratan, kendilerinin dikkatini çeken ve yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayan bu etkinlikleri öğrencileriyle de yaparak, onlara da bu deneyimi yaşatmak ve öğrenmelerini daha keyifli ve kalıcı hale getirmek amacıyla olabilirler. Süleymangil (2013)'in araştırmasında katılımcılar, sınıf içi öğretim etkinlikleri uygulamanın mesleki gelişimlerine olumlu katkı sunduğunu ve bu etkinliklerin sınıflarda uygulanması bağlamında mesleki gelişim kaydettiklerini ifade ederek benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Kösterelioğlu, Bayar ve Kösterelioğlu (2014)'ün araştırmasında öğretmen adayları derslerinde, eğlenmeye imkân tanınması, kolay ve kalıcı öğrenme sağlanması, ilgi çekici olması, motivasyonu artırması ve işbirliği içinde çalışmaya imkân tanınması gibi sebeplerden ötürü etkinlik temelli öğrenme anlayışını benimseyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda yapılan etkinlikler, öğretmen adaylarının mesleklerini icra etmeye başladıklarında yapmayı planladığı şeyler için zihinlerinde birtakım şemaların oluşmasına katkı sağlamıştır denilebilir.

Öneriler

Medya okuryazarlığı derslerinde, medya okuryazarlığını geliştirmeye yönelik hazırlanan yansıtıcı düşünme etkinlikleri kullanılarak öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı ve yansıtıcı düşünme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunulabilir.

Medya okuryazarlığı etkinliklerinin uygulandığı deney grubundaki öğretmen adaylarının görüşlerine göre etkinlikler; öğretmen adaylarının farklı birçok becerilerini geliştirmiştir. Bu kapsamda medya okuryazarlığı derslerinde etkinliklerden faydalanılarak öğretmen adaylarının farklı becerilerinin de gelişmesine fırsat verilebilir.

Araştırmanın özellikle tartışma aşamasında görülmüştür ki, medya okuryazarlığı gibi uygulama

yapmaya çok uygun bir alanda, uygulama gerektiren araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu sınırın ortadan kaldırılması adına medya okuryazarlığı alanında sıklıkla yapıldığı görülen araştırmaların dışına çıkılarak uygulama gerektiren araştırmalara daha fazla ağırlık verilebilir.

Extended Abstract

Introduction

Many researchers working in the field of media literacy primarily express media literacy as a skill and use critical thinking skills to refer to this skill (Potter, 2016). Critical thinking is only one of the thinking skills. Other thinking skills, especially reflective thinking, are thought to be important for media literacy. In this context, Hobbs (2010) claims that people need to acquire some new knowledge and skills to make conscious and reliable decisions in the face of media messages and underlines that one of these skills is reflection. Although this importance is expressed, when research in the field of media literacy is examined, no study focusing on reflective thinking has been found. When the studies in the literature are examined, it is noteworthy that experimental studies are very rare (Icen 2020; Can & Besler 2018).

In this context, the aim of this study was to reveal the effects of reflective thinking activities for media literacy on social studies teacher candidates' media literacy, reflective thinking, and reflective thinking skills regarding media literacy, and to determine pre-service teachers' views on the teaching process.

Method

In this study, the embedded research design, which is one of the mixed research designs, was used. In the quantitative dimension of the research, semi-experimental research design was employed, and in its qualitative dimension, semi-structured interviews were conducted with 10 pre-service teachers in the experimental group to support the quantitative data.

Results

According to the qualitative findings obtained from the research, while there was no significant difference in the post-test new media literacy scores of the pre-service teachers in the experimental and control groups, a significant difference was found between reflective thinking and reflective thinking for media literacy scores in favor of the experimental group.

According to the qualitative findings obtained from the views of the pre-service teachers, the study determined that the activities prepared affected the participants' perspectives on media literacy from different aspects, facilitated their learning of media literacy issues, developed many skills such as decision making, critical thinking and communication, except for media literacy and reflective thinking, and some contributions to their profession.

Discussion

According to the results obtained in the research, while there was no significant difference in the post-test new media literacy scores between pre-service teachers in the experimental group and those in the control group, a significant difference was found between the scores of reflective thinking and reflective thinking for media literacy in favor of the experimental group. The fact that both groups took a media literacy course may be the reason why there was no significant difference between them in terms of new media literacy scores. However, it can be said that the reason for the significant difference determined in the scores of reflective thinking and reflective thinking for media literacy is that a seven-week part of the lessons were taught through activities in the experimental group. This result is also supported by the research results of Uygun and Çetin (2014), Baş and Beyhan (2012), Yel and Yiğitel (2019), Biçer (2019), and Özer (2019).

According to the results obtained in the research, the pre-service teachers stated that the activities affected their perspectives on media literacy in many aspects. Pre-service teachers reported that they became aware of many situations in the media, they started to question all kinds of media messages they encountered in daily life, and they did not come to a conclusion without doing any research. Research results of Karataş (2017), Gül and Yücel Toy (2021), Icen (2020), and Çarkıt and İplik (2020) also support these results.

All the pre-service teachers stated that the activities made it easier for them to learn media literacy topics and they expressed the reason for this in different ways. Research results of Karataş (2017), Kösterelioğlu et al. (2014) and Bozan (2021) also support these statements of teacher candidates. In the study of Gül and Yücel Toy (2021), almost all the students stated that the course differed from previous courses in a positive way.

In the interviews, pre-service teachers stated that the activities developed their many different skills. In this context, codes related to four sub-themes and themes were reached, namely "thinking skills", "literacy skills", "social skills" and "other skills". In the context of thinking skills, pre-service teachers stated that their "reflective thinking, decision making, critical thinking, creative thinking and innovative thinking" skills were improved. While Akar (2019) stated in his study that activities based on reflective thinking had an effect on the development of teacher candidates' decision-making skills, Bowers et al. (2010) stated that reflective thinking should be used to develop decision-making skills. In this context, pre-service teachers' statements that the activities improved their decision-making skills confirm the statements of Bowers et al (2010).

In their research, Erdoğan (2020), Erdoğan and Şengül (2018), Aşkın Tekkol and Bozdemir (2018), and Evin Gencil and Güzel Candan (2014) found a significant relationship between pre-service teachers' critical thinking and reflective thinking skills. The reason for these relationships may be that one type of thinking does not

develop independently, but also affects other types of thinking or is affected by them.

Pre-service teachers stated that the activities improved communication, empathy, and cooperation skills, which are called social skills, as well as thinking skills. It can be said that the fact that most of the activities included group work strengthened the communication between the pre-service teachers and gave them the opportunity to work in cooperation. Shavit and Moshe (2019) reached similar results with the present research by stating that peer interaction developed among pre-service teachers who practiced reflective thinking for a long time and that these pre-service teachers internalized knowledge more easily.

Pedagogical Implications

In media literacy courses, reflective thinking activities designed to enhance media literacy can help pre-service teachers' media literacy and reflective thinking skills.

According to the feedback from the pre-service teachers in the experimental group where the media literacy activities were implemented, many different skills of teacher candidates were developed. In this context, activities can be incorporated into media literacy courses to offer opportunities for teacher candidates to cultivate various skills.

It was particular evident during the discussion phase of the research that research requiring hands-on application in a practical likemedia literacy are limited. To address this gap, greater emphasis can be placed on research that requires hands-on application, rather than just focusing on frequently conducted studies in the field of media literacy.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi ve Editörünün" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Kaynakça

- Akar, D. (2019). Tecrübeli ve göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Altın, M., ve Saracaloğlu, A. S. (2018). Yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünme: Benzerlikler-farklılıklar. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 4(1), 1-9.
- Altıntaş, S. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile medya okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Arke, E. T. (2005). Media literacy and critical thinking: is there a connection? (Yayımlanmamış doktora tezi). Duquesne University.
- Aşkın Tekkol, İ., ve Bozdemir, H. (2018). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ile eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 26(6), 1897- 1907.
- Aybek, B. (2016). The relationship between prospective teachers' media and television literacy and their critical thinking dispositions. *Eurasian Journal of Educational Research*, (63), 261-278.
- Aybek, B., ve Demir, R. (2013). Lise öğrencilerinin medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 287-304.
- Bacanlı, H. (2012). Dört katlı düşünme modeli. *Bilim ve Akılın Aydınlığında Eğitim* (146), 29-36.
- Bakan, U. (2010). İlköğretim medya okuryazarlığı dersinin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi.
- Baki, Y. (2019). Yaratıcı düşünme eğilimlerinin yansıtıcı düşünme becerileri üzerindeki etkisi. *Educational Sciences*, 14(5), 2147-2176.
- Baş, G., ve Beyhan, Ö. (2012). İngilizce dersinde yansıtıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına ve derse yönelik tutumlarına etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 128-142.
- Başol, G., ve Gencel, İ. E. (2013). Yansıtıcı düşünme düzeyini belirleme ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 929-946.
- Bıçer, S. (2019). 9. sınıf öğrencilerinin düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Bozan, S. (2021). Yansıtıcı düşünme ve öğretim uygulamaları: Biyoloji konularının öğretiminde yansıtıcı düşünme stratejileri (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (25. Baskı). Pegem Akademi.
- Can, B., ve Besler, H. (2018). Dijital ve medya etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin ve ebeveynlerinin medya ve bilim okuryazarlıklarına etkisinin belirlenmesi. *Pamukkale University Journal of Education*, (43), 31-49.
- Celot, P. (2010). Study on assessment criteria for media literacy levels. Brussels: EAVI.
- Chen, D.-L. (2015). Developing critical thinking through problem-based learning: an action research for a class of media literacy (Unpublished doctoral dissertation). University of Durham.
- Chris, S. (2012). Teaching critical thinking through media literacy. *Science Scope*, 35(9), 56-60.
- Colley, B. M., Bilics, A. R., and Lerch, C. M. (2012). Reflection: a key component to thinking critically learning. *The Canadian Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 3(1), 1-19.
- Creswell, J. W., ve Plano Clark, V. L. (2018). Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi (Çev. Y. Dede, ve S. B. Demir). Anı Yayıncılık.
- Çarkıt, C. (2019). 2018 Ortaokul medya okuryazarlığı dersi öğretim programının eleştirel düşünme bağlamında değerlendirilmesi. *The Journal of Social Sciences (SOBİDER)*, 38 (38), 202-213.
- Çarkıt, C., ve İplik, Y. (2020). Ortaokul Türkçe derslerinde yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesine yönelik öğretmenlerin

- görüş ve uygulamaları. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41(1), 497-524.
- Çelik, B. B. (2020). Sınıf öğretmenleri adaylarının yaratıcı ve yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.
- Çelik, Ö., Çoçalışkan, H., and Yorulmaz, A. (2018). Investigation of the effect of pre-service classroom teachers' critical thinking disposition on their media literacy. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 7(3), 194-202.
- Demirci, H. (2020). Yansıtıcı düşünme etkinlikleri ile zenginleştirilmiş react stratejisinin öğrencilerin yansıtıcı düşüncelerine, fen öğrenimine yönelimlerine ve motivasyonlarına etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Deveci, H., ve Çengelci, T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 25-43.
- Erdoğan, F. (2020). The relationship between prospective middle school mathematics teachers' critical thinking skills and reflective thinking skills. *Participatory Educational Research (PER)*, 7(1), 220-241.
- Erdoğan, F., ve Şengül, S. (2018). Yansıtıcı düşünme etkinliklerinin altıncı sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimi üzerine etkisi. S. Dinçer (Ed.), *Değişen dünyada eğitim içinde*, Pegem Akademi.
- Erişti, B., ve Erdem, C. (2018). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı beceri düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (67), 1234-1251.
- Erol, M., Erol, A., Çalışır, S., ve Bozan, M. (2019). Öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(2), 20-29.
- Evin Gencel, İ., ve Güzel Candan, D. (2014). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 4(8), 55-68.
- Feuerstein, M. (1999). Media literacy in support of critical thinking. *Journal of Educational Media*, 24(1), 43-54.
- Fraenkel, J.R., Wallen, N.E., and Hyun, H.H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. MA: McGraw Hill.
- Gedik, H. D., ve Altun, A. (2015). Sosyal bilgilerde güncel olaylar ve medya okuryazarlığı. B. Tay, ve A. Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilimler Öğretimi içinde*. Pegem Akademi.
- Gibbs, G. R. (2007). *Analyzing qualitative data*. London: SAGE.
- Görmez, E. (2015). Etkili medya okuryazarlığı eğitimi ve uygulamalarından örnekler. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 93-112.
- Guba, E. G., and Lincoln, Y. S. (1989). *Fourth generation evaluation*. Sage Publications.
- Gül, M., ve Yücel Toy, B. (2021). Yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretimin sosyal bilgiler dersinde uygulanması. *Milli Eğitim*, (231), 283-304.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: a plan of action*. Washington: The Aspen Institute.
- Icen, M. (2020). Developing media literacy through activities. *International Journal of Educational Methodology*, 6(3), 631 - 642.
- Kansızoğlu, H. B. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik görüşleri. *Elementary Education Online*, 15(2), 469-486.
- Karaman, M. K. (2016). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 326-350.
- Karataş, A. (2008). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Karataş, A. (2017). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve eğitim fakültelerine yönelik bir "medya okuryazarlığı" eğitim programı tasarısı (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Kıran, Ö. (2020). Temel yaklaşımlar açısından medya okuryazarlığı eğitimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 233-248.
- Koç, M., ve Barut, E. (2016). Development and validation of new media literacy scale. *Computers in Human Behavior*, 63, 834-843.
- Kösterelioğlu, İ., Bayar, A., ve Akın Kösterelioğlu, M. (2014). Öğretmen eğitiminde etkinlik temelli öğrenme süreci: bir durum araştırması. *Turkish Studies*, 9(2), 1035-1047.
- Kurt, A. A., ve Kürüm, D. (2010). Medya Okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 20-34.
- Leon, Y. Z. (2016). *Media literacy to promote critical thinking in the EFL classroom*. (Unpublished master thesis). Universidad Distrital Francisco José de Caldas
- Masterman, L. (2005). *Teaching the media*. Routledge.
- McInnis-Bowers, C., Chew, E. B., and Bowers, M. R. (2010). Using reflective thinking to enhance decision skills, cultural sensitivity, and teamwork. *Marketing Education Review*, 20(1), 17-20.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research a guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Nalçacı, A., Meral, E., ve Şahin, İ. F. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ile medya okuryazarlıkları arasındaki ilişki. *Doğu Coğrafya Dergisi* (36), 1-12.
- Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem
- Özer, S. (2019). Tarih öğretiminde yansıtıcı düşünmeye dayalı etkinliklerin öğrencilerin akademik başarısına etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev. M. Bütün, ve S. B. Demir) Ankara: Pegem Akademi.
- Potter, W. J. (2016). *Media literacy*. London: Sage.
- Radeloff, C. L., and Bergman, B. J. (2009). Global perspectives: Developing media literacy skills to advance critical thinking. *Feminist Teacher*, 19(2), 168-171.
- Shavit, P., and Moshe, A. (2019). The contribution of reflective thinking to the professional development of pre-service teachers. *Reflective Practice*, 20(4), 548-561.
- Sperry, C. (2006). Seeking truth in the social studies classroom: media literacy, critical thinking and teaching about the middle east. *Social Education/National Council for the Social Studies*, 70(1), 37-43.
- Stein, L., and Prewett, A. (2009). Education in the social studies: Teacher perceptions and curricular challenges. *Teacher Education Quarterly*, 36(1), 131-148.
- Süleymangil, M. (2013). Sınıf içi öğretim etkinliği geliştirme ve kullanma çalışmalarının sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimleri üzerindeki rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi.
- Thayer, C. M. (2006). The impact of a media literacy program on critical thinking and writing in a high school tv production classroom (Unpublished doctoral dissertation). (Touro University).

- Tican, C. (2013). Yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinliklerinin öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine, eleştirel düşünme becerilerine, demokratik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi.
- Uygun, K., ve Çetin, T. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde yansıtıcı düşünme uygulamalarının akademik başarı ve tutuma etkisi. *Researcher: Social Science Studies*, 2(3), 50-72.
- Wade, W. P. (2014). Bridging critical thinking and media literacy through integrated courses. *CDTL Brief*, 17(2), 2-5.
- Warlick, D. F. (2004). *Redefining literacy for the 21st century*. Linworth Publusing.
- Webb, T., and Martin, K. (2012). Evaluation of a us school-based media literacy violence prevention curriculum on changes in knowledge and critical thinking among adolescents. *Journal of Children and Media*, 6(4), 430-449.
- Yel, M., ve Yiğitel, S. (2019). Ortaöğretim biyoloji dersi öğretiminde uygulanan yansıtıcı düşünmeyi geliştirme etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarı ve tutumları üzerindeki etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1289-1317.
- Yıldırım Ankaralığı, S. (2009). İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinde medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Yüzgeç, A. Y. (2020). İngilizce öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve yeni medya okuryazarlığı seviyeleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi.